

ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS DARBUOTOJŲ SAUGA IR SVEIKATA

KONSPEKTAS

Parengė *Jonas Dyglis*

Parengtas įgyvendinant projektą Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-022 „Žuvininkystės posričio modulinėms profesinio mokymo programoms skirtų mokymo priemonių rengimas ir modulinė mokymo programų išbandymas“

TURINYS

1 SKYRIUS. DARBO APLINKA AKVAKULTŪROS OBJEKTUOSE, KENKSMINGI IR (AR) PAVOJINGI DARBO APLINKOS FAKTORIAI	3
2 SKYRIUS. DARBDAVIO IR DARBUOTOJO PAREIGOS DARBO SAUGOS IR SVEIKATOS SRITYJE	4
3 SKYRIUS. NELAIMINGI ATSTITIKIMAI IR PROFESINĖS LIGOS	5
4 SKYRIUS. DARBO HIGIENA, JOS SAMPRATA	6
5 SKYRIUS. AKVAKULTŪROS ĮMONĖS DARBUOTOJO SAUGA IR SVEIKATA	6
5.1. Darbuotojų darbo saugos ir sveikatos organizavimas įmonėje	6
5.2. Darbo saugos reikalavimai teritorijai, pastatams ir statiniams	6
5.3. Darbo saugos reikalavimai sanitarinėms – buitinėms patalpoms	6
5.4. Darbo saugos reikalavimai šildymui, ventiliacijai ir oro kondicionavimui	6
5.5. Darbo saugos reikalavimai vandens tiekimui ir kanalizacijai	6
5.6. Darbo saugos reikalavimai apšvietai	6
5.7. Darbo saugos reikalavimai sandėliavimo patalpoms	6
5.8. Darbo saugos reikalavimai technologiniams procesams	6
5.9. Darbo saugos reikalavimai technologinei įrangai	6
5.10. Darbo elektrosauga akvakultūros įmonėje	6
5.10. Darbo saugos reikalavimai plaukimo priemonėms	6
5.12. Darbo saugos reikalavimai hidrotechniniams statiniams ir vandens tiekimo įrenginiams	6
5.13. Darbo saugos reikalavimai dirbant su mineralinėmis trąšomis	6
5.14. Darbo saugos reikalavimai veisyklai	6
5.15. Darbo saugos reikalavimai ruošiant pašarus ir šeriant žuvis	6
5.16. Darbo saugos reikalavimai žuvų žvejybai nusausinamuose ir nenusausinamuose tvenkiniuose, aptvarų ir varžų eksploatacijai ir žuvų rūšiavimui	6
5.17. Darbo saugos reikalavimai dirbant laboratorijose	6
5.18. Darbo saugos reikalavimai šalinant augaliją iš tvenkinių	6
5.19. Darbo saugos reikalavimai poledinei žvejybai tvenkiniuose	6
5.20. Darbo saugos reikalavimai įkrovimo – iškrovimo ir sandėliavimo darbams	6
5.21. Darbo saugos reikalavimai individualios apsaugos priemonių naudojimui	6
6 SKYRIUS. VANDENS BANGAVIMO LAIPSNIO ĮVERTINIMAS VANDENS TELKINIUOSE	7
7 SKYRIUS. SAUGOS REIKALAVIMAI LEDO STORIUI DIRBANT TVENKINIUOSE	7
8 SKYRIUS. ATSAKOMYBĖS FORMOS PAŽEIDUS DARBŲ SAUGOS REIKALAVIMUS	7

1 SKYRIUS. DARBO APLINKA AKVAKULTŪROS OBJEKTUOSE, KENKSMINGI IR (AR) PAVOJINGI DARBO APLINKOS FAKTORIAI

Darbo santykių atžvilgiu pavojingi ir kenksmingi veiksniai apibendrintai skirstomi į dvi grupes.

1. Gamybiniai – tokie, kurie egzistuoja žmogaus, dirbančio samdomą darbą, darbo aplinkoje, pavyzdžiui, darbovietėje yra netinkama drėgmė ir temperatūra, dėl kurių žmogus gali susirgti reumatinėmis ligomis.

2. Negamybiniai – tai su darbo santykiais nesusiję veiksniai, pavyzdžiui, žmogus sutrikdė savo sveikatą (patyrė traumą), atlikdamas buitines darbus.

Gamybiniai, kenksmingi ir (ar) pavojingi darbo aplinkos faktoriai suskirstyti į penkias kategorijas:

- 1) fiziologiniai** – fizinė perkrova;
- 2) fiziniai:**
 - transporto priemonės, judantys mašinų ir mechaniniai įrenginiai;
 - medžiagos, kėlimo ir sandėliavimo technika;
 - darbas aukštos arba žemos temperatūros sąlygomis;
 - didelė drėgmė darbo zonoje;
 - padidėjęs dulkiškumas ir dūmingumas darbo aplinkoje;
 - aukštos ir žemos įtampos elektros grandinės;
 - aukštas triukšmo ir vibracijos lygis darbo vietoje;
 - nepakankamas darbo zonos apšvietimas;
 - įrankiai, įranga ir mašinos su aštriomis briaunomis, atplaišomis, šiurkštūs įrankių, įrangos ir mašinų paviršiai;
 - darbo vieta dideliame aukštyje žemės atžvilgiu (aukšte);
 - išorinių meteorologinių veiksnių (vėjo, lietaus ir t.t.) poveikis;
- 3) cheminiai:**
 - toksiškos medžiagos ir junginiai (anglies monoksidas, vandenilio sulfidas, švinas, arsenas bei jo junginiai ir kt.);
 - dirgikliai (chloras, amoniakas, sieros dioksidas ir kt.);
 - erzinančios medžiagos (formaldehidas, tirpikliai ir kt.);
- 4) biologiniai**
 - organinės, augalinės arba gyvūninės kilmės medžiagos;
 - biologiškai aktyvios medžiagos, pašarų priedai, papildai; vitaminai;
- 5) psichologiniai** – per didelis darbo krūvis, darbo monotonija.

2 SKYRIUS. DARBDAVIO IR DARBUOTOJO PAREIGOS DARBO SAUGOS IR SVEIKATOS SRITYJE

Darbdavio pareigos. Darbdavys privalo įgyvendinti toliau išvardytas priemones, vadovaudamasis tokiais bendraisiais prevencijos principais:

- 1) rizikos vengimas;
- 2) rizikos rūšių, kurių neįmanoma išvengti, įvertinimas;
- 3) rizikos rūšių šalinimas jų atsiradimo vietoje;
- 4) darbo pritaikymas asmeniui, ypač darbo vietų įrengimas, darbo priemonių, darbo bei gamybos metodų pasirinkimas;
- 5) darbo aplinkos derinimas su technikos pažanga;
- 6) pavojingo darbo pakeitimas nepavojingu ar mažiau pavojingu;
- 7) nuoseklios bendros prevencijos politikos, apimančios technologiją, darbo organizavimą, darbo sąlygas, socialinius santykius ir su darbo aplinka susijusių veiksnių poveikį, sukūrimas;
- 8) pirmenybės teikimas kolektyvinėms apsaugos priemonėms, palyginti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis;
- 9) saugumą didinantys nurodymai darbuotojams.

Darbdavys privalo užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas gautų pakankamai žinių apie darbo saugą ir sveikatą, pirmiausia gaudamas informaciją bei nurodymus apie savo darbo vietą ir atliekamą darbą. Darbuotojui suteikiamos instrukcijos priimant į darbą, perkeltant į kitą darbą arba keičiant darbo vietą, įdiegus naujas darbo priemones arba jas pakeitus, įdiegus naujas technologijas.

Darbuotojų pareigos.

Darbuotojai privalo:

- 1) teisingai naudotis mašinomis, aparatais, įrankiais, pavojingomis medžiagomis, transportavimo įrenginiais ir kitomis gamybos priemonėmis;
- 2) teisingai naudotis jiems duotomis asmeninėmis apsaugos priemonėmis, o pasinaudoję – grąžinti jas į vietą;
- 3) savavališkai neišjungti, nekeisti ir nešalinti saugos įtaisų;
- 4) nedelsiant informuoti darbdavį ir darbuotojus, atsakingus už darbuotojų saugą ir sveikatą, apie bet kokią situaciją darbe, kuri gali kelti pavojų saugai ir sveikatai;
- 5) pagal nacionalinę praktiką bendradarbiauti su darbdaviu ir darbuotojais, atsakingais už darbuotojų saugą ir sveikatą;

3 SKYRIUS. NELAIMINGI ATSTITIKIMAI IR PROFESINĖS LIGOS

Darbuotojų sveikata ir sauga akvakultūroje. Atsargumo priemonių turi būti imtasi, kad neįvyktų nelaimingų atsitikimų auginant ir veisiant žuvis: žvejojant, laikant, brandinant, taikant ir naudojant profilaktikos bei gydymo, anestezijos, chirurgines priemones ir būdus, žuvų auginimo įrangą, prietaisus ir chemines medžiagas, žuvis šeriant, žvejojant tinklais, vykdant monitoringą, dirbant laboratorijoje su cheminiais reagentais, užaugintas žuvis pakuojant, kraunant į transporto priemones, gabenant į prekybos vietas. Darbuotojai prie vandens turi dėvėti specialias liemenes ir specialią aprangą, šiltą aprangą, kai dirba šaltame vandenyje, individualias apsaugos priemones, kai dirba su cheminėmis medžiagomis.

Lentelėje pateiktas pavojingų darbo aplinkos faktorių kategorijų galimas poveikis ir pasekmės akvakultūros objektuose.

Kategorijos	Veiklos pobūdis	Galimos pasekmės
Fiziologiniai	Sunkumų kėlimas, stovimasis darbas, darbas nepatogia poza, pasikartojantys, monotoniški judesiai, didelis darbo intensyvumas, didelis krūvis, blogas matomumas.	Nugaros skausmas, kaklo ir pečių skausmas, reumatinės ligos, riešo tunelinis sindromas ir kt.
Fiziniai	Paslydimas, kritimas iš aukštai, kritimas už valtės borto, darbas su elektros įranga, degiomis medžiagomis, karštyje ir šaltyje, nardymas, triukšmas, vibracija.	Traumos, įpjovimai, nudegimai, kaulų lūžiai, amputacijos, hipotermija, skendimas, elektros srovės poveikis, uždusimas, dekompresijos liga, patempimai ir kt.
Cheminiai (toksiškos, degios, sprogios medžiagos)	Dezinfekantai, parazitocidai, fungicidai, anestetikai, antibiotikai, radono dujos nuo vandens šaltinių, vandenilio sulfidas, anglies monoksidas ir dioksidas, sulfitai, dulkės, dūmai, aktyvus dumblas, degiosios medžiagos.	Kvėpavimo takų ligos, nudegimai, poveikis centrinei nervų sistemai, apsigimimai, apsinuodijimai, poveikis kraujotakai, plaučių, akių arba odos dirginimas, vėžys ir pan.
Biologiniai	Aštrūs gyvūnų dantys, spygliai, baltyminiai aerosoliai, bakterijos, parazitai, odos kontaktas su vėžiagyvių ir žuvų audiniais ir skysčiais, fermentais, baltymais ir endotoksinais, miktoksinais.	Įkandimai, įdrėskimai, pradūrimai ir infekcijos, alergijos, astma, egzema, dilgėlinė, odos įtrūkimai, niežulys.
Psichologiniai	Aukšti darbo reikalavimai, žema situacijos kontrolė, atokios vietovės – atskirtis nuo šeimos.	Su darbu susijęs stresas.

4 SKYRIUS. DARBO HIGIENA, JOS SAMPRATA

Darbo higienos tikslas – gerinti darbo sąlygas, darbingumą, sudaryti sąlygas išvengti profesinių ligų, saugoti dirbančio žmogaus sveikatą bei darbingumą. Saugias ir sveikas darbo sąlygas padeda sudaryti ir išsaugoti darbo higienos normos ir priemonės. Darbo sąlygos priklauso nuo šių aplinkos faktorių: meteorologinių sąlygų, apšvietimo, oro užteršimo dulkėmis ir nuodingomis medžiagomis, triukšmo, vibracijos, jonizuojančios radiacijos ir kt.

Norint likviduoti ar sumažinti žalingų sveikatai faktorių poveikį, naudojamos tokios darbo higienos priemonės: technologinio proceso racionalizacija, žalingų sveikatai elementų pakeitimas nežalingais, tinkamas darbo ir poilsio režimas, sanitarinės, techninės bei kitos priemonės.

Yra **bendroji** ir **specialioji** darbo higiena. **Bendroji** tiria meteorologinių faktorių, triukšmo ir vibracijos, dulkių, nuodingų medžiagų ir jonizuojančių spindulių poveikį žmogui. **Specialioji** nagrinėja darbo sąlygas atskirose ūkio šakose – darbo higiena pramonės įmonėse, žemės ūkio akvakultūroje, laukininkystėje, gyvulininkystėje ir kt.

5 SKYRIUS. AKVAKULTŪROS ĮMONĖS DARBUOTOJO SAUGA IR SVEIKATA

Akvakultūros įmonės darbuotojo saugos ir sveikatos reikalavimai bei taisyklės pateikti vadovėlyje „Žuvininkystės sektoriaus darbuotojų sauga ir sveikata“ yra šie:

- 5.1. Darbuotojų darbo saugos ir sveikatos organizavimas įmonėje.
- 5.2. Darbo saugos reikalavimai teritorijai, pastatams ir statiniams.
- 5.3. Darbo saugos reikalavimai sanitarinėms – buitinėms patalpoms.
- 5.4. Darbo saugos reikalavimai šildymui, ventiliacijai ir oro kondicionavimui.
- 5.5. Darbo saugos reikalavimai vandens tiekimui ir kanalizacijai.
- 5.6. Darbo saugos reikalavimai apšvietai.
- 5.7. Darbo saugos reikalavimai sandėliavimo patalpoms.
- 5.8. Darbo saugos reikalavimai technologiniams procesams.
- 5.9. Darbo saugos reikalavimai technologinei įrangai.
- 5.10. Darbo elektrosauga akvakultūros įmonėje.
- 5.10. Darbo saugos reikalavimai plaukimo priemonėms.
- 5.12. Darbo saugos reikalavimai hidrotechniniams statiniams ir vandens tiekimo įrenginiams.
- 5.13. Darbo saugos reikalavimai dirbant su mineralinėmis trąšomis.
- 5.14. Darbo saugos reikalavimai veisyklai.
- 5.15. Darbo saugos reikalavimai ruošiant pašarus ir šeriant žuvis.
- 5.16. Darbo saugos reikalavimai žuvų žvejybai nusausinamuose ir nenusausinamuose tvenkiniuose, aptvarų ir varžų eksploatacijai ir žuvų rūšiavimui.
- 5.17. Darbo saugos reikalavimai dirbant laboratorijose.

- a) pastaba;
 - b) papeikimas;
 - c) atleidimas iš darbo;
 - 2) **administracinė** (administracinis pažeidimas);
 - 3) **materialinė** (padaryta žala);
 - 4) **baudžiamoji** (nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas).
-